

Sygn. akt III UK 207/18

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania Z. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o prawo do emerytury,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19 marca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 22 lutego 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 22 lutego 2018 r., po rozpoznaniu apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 19 maja 2017 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy Z. B. od decyzji organu rentowego z dnia 11 czerwca 2014 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach z uwagi na niewykazanie co najmniej 15 lat takiej pracy.

Sąd Apelacyjny w motywach orzeczenia wskazał, że wnioskodawca nie spełnił warunków do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.), ponieważ nie udowodnił co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu § 2 ust. 1 tego rozporządzenia. Według Sądu Apelacyjnego, materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia, aby w okresie zatrudnienia w (...) Fabryce (...) S.A. w B. w okresie od dnia 15 stycznia 1972 r. do dnia 14 października 1975 r. oraz od dnia 11 listopada 1975 r. do 31 grudnia 1998 r. na stanowisku elektromontera wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy czynności wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale XIV - „Prace różne”, pod poz. 13 i poz. 24 jako „prace w akumulatorowniach: opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych” oraz „bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”.

Wnioskodawca w całości zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w innym składzie oraz zasądzenia kosztów postępowania.

Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c., ponieważ zarzucono naruszenie:

1) art. 233 § 1 k.p.c., przez dowolną ocenę materiału dowodowego i uznanie, że codzienna obsługa akumulatorów nie polegała na wskazanym w przepisie „opróżnianiu, oczyszczaniu i wymianie stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych”; że skarżący nie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach przy pracach przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej, o których mowa w wykazie A, dział II „w energetyce”, chociaż jego głównym zajęciem na stanowisku elektromontera była obsługa i naprawa kilkunastu rozdzielni wysokiego i niskiego napięcia, kilku transformatorów, sterowni elektrycznej lakierni, baterii stacyjnej; pominięcie wyroku Sądu Okręgowego w sprawie J. T., decyzji emerytalnych R. K., S. K., akt osobowych oraz świadectwa pracy skarżącego, z których to dokumentów wynika, że skarżący pracował stale i w

pełnym wymiarze czasu pracy przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej (wykaz A, dział II „w energetyce”) oraz opróżnianiu, oczyszczaniu i wymianie stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych;

2) art. 217 k.p.c., przez brak co najmniej dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności do rozstrzygnięcia sprawy;

3) art. 278 k.p.c., przez jego niezastosowanie i niepowołanie opinii biegłego w celu określenia, czy pracę wykonywaną przez skarżącego można uznać za pracę przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych - wykaz A, dział II „w energetyce” oraz opróżnianiu, oczyszczaniu i wymianie stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych;

4) art. 32 w związku z art. 184 ustawy emerytalnej w związku z § 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., przez ich błędną wykładnię co doprowadziło do oddalenia odwołania i nie przyznania prawa do emerytury osobie spełniającej przesłankę 15 lat pracy w szczególnych warunkach;

5) art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2, 3 i 4 i art. 27 ustawy emerytalnej w związku z § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia 7 lutego 1983 r., przez przyjęcie, że za prace w energetyce można uznać jedynie prace wykonywane w przedsiębiorstwie z branży energetycznej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego mającego precedensowe znaczenie dla innych podobnych spraw, sprowadzającego się do pytania, czy przyporządkowanie danego pracodawcy do określonej branży przemysłu (działu gospodarki) ma istotne znaczenie dla kwalifikacji pracy w szczególnych warunkach?

W ocenie skarżącego, istnieje też potrzeba wykładni art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej w związku z § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie wyżej wymienionych przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w razie powołania we wniosku przesłanki występowania istotnego zagadnienia prawnego obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i

prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011; z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538). Ponadto istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że sformułowane przez skarżącego „zagadnienie prawne” nie spełnia kryteriów wymaganych do zakwalifikowania go jako zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., będącego jedną z ustawowych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Przedstawiona kwestia została

bowiem sformułowana w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a skarżący w żadnym miejscu nie odnosi się do problemów interpretacyjnych mających się rzekomo ujawniać w sprawie, ograniczając się do samego postawienia pytania i stwierdzenia, że inni pracownicy wykonujący prace wraz ze skarżącym otrzymali emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Nie może także zniknąć z pola widzenia, że sugerowana ogólnikowo w skardze kwestia wagi przyporządkowanie danego pracodawcy do określonej branży przemysłu (działu gospodarki) w kontekście uprawnień do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach była już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego.

W najnowszym orzecznictwie podkreśla się dość mocno branżowość wykazu A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., wskazującego rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Akcentuje się, iż przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości oraz ich przypisanie do oddzielnych działów i poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale gospodarki jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09, LEX nr 515698 i I UK 24/09, LEX nr 518067; z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638; z dnia 14 marca 2013 r., I UK 547/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 11). Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi (branży) gospodarki ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652; z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66).

W wyroku z dnia 6 grudnia 2017 r., III UK 281/16 (LEX nr 2434687), Sąd Najwyższy uznał wprost, że za prace w szczególnych warunkach w energetyce mogą być uznane tylko takie prace, które są realizowane w przedsiębiorstwie

działającym w ramach tej gałęzi przemysłu i które polegają na montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, ściśle związanych z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej i ciepłej. Chodzi przy tym o kwalifikowany charakter tych prac wynikający właśnie z wykonywania ich w obrębie „systemu energetycznego”, w skład którego wchodzi zakłady wytwarzające energię elektryczną i ciepłą oraz przesyłające tę energię do odbiorców. Zgodnie regulacją działu II, wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, znaczenie dla nabycia uprawnień do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, ze względu na wykonywanie prac w szczególnych warunkach, mają prace wykonywane stale i w pełnym wymiarze w energetyce, tzn. prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych (Wykaz A, dział II - w energetyce). W dotychczasowym orzecznictwie dominuje pogląd prawny (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., I UK 384/13, LEX nr 1466626, czy z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 359/14, OSNP 2017 nr 5, poz. 60), zgodnie z którym energetyka to gałąź przemysłu zajmująca się wytwarzaniem (przetwarzaniem) energii elektrycznej oraz ciepłej i dostarczaniem jej odbiorcom. Nie jest więc uzasadnione zaliczanie do prac szkodliwych w „energetyce” wszystkich prac związanych z montowaniem oraz eksploatacją wszelkich instalacji i urządzeń elektrycznych. Wykonywanie tak szeroko rozumianego rodzaju prac czyniłoby bezprzedmiotowymi granice pojęcia „energetyka” z działu II i przenosiłoby wcześniejsze uprawnienia emerytalne na różne prace elektryczne nienależące do „energetyki”. Wszak w samej „energetyce” nie chodzi o wszelkie prace elektryczne, lecz tylko o wskazane w dziale II prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych. Branżowy charakter pracy w energetyce ma zatem znaczenie decydujące. W wyroku z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 359/14, uwypuklono ponadto, że za prace w szczególnych warunkach w energetyce mogą być uznane tylko takie prace, które są realizowane w przedsiębiorstwie działającym w ramach tej gałęzi przemysłu (branży) i które polegają na montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, ściśle związanych z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej i ciepłej. Chodzi przy tym o

kwalifikowany charakter tych prac wynikający właśnie z wykonywania ich w obrębie „systemu energetycznego”, w skład którego wchodzi zakłady wytwarzające (przetwarzające) energię elektryczną i ciepłą oraz przesyłające (dostarczające) tę energię do odbiorców. Z kolei umieszczenie w dziale II wykazu A (na takich samych, równych zasadach) prac montażowych, remontowych i eksploatacyjnych oznacza, iż każdy z tych rodzajów prac musi charakteryzować się narażeniem na ekspozycję takich samych czynników szkodliwych oraz takim samym stopniem owej ekspozycji. Jeśli bowiem prawodawca wymienia jedynie rodzaje czynności, których wspólną cechą jest ich realizacja przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej, to bez względu na to, czy są one wykonywane przy montażu, remoncie bądź eksploatacji urządzeń służących do wytwarzania i przesyłania energii, muszą charakteryzować się takim samym stopniem szkodliwości dla zdrowia i uciążliwości. Jest to natomiast możliwe tylko wówczas, gdy wszystkie te prace są wykonywane w takich samych (albo przynajmniej bardzo zbliżonych) warunkach i stanowią pewien ciąg technologiczny, który rozpoczyna się od montażu urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych służących wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej, a następnie jest związany z ich bieżącą eksploatacją, w ramach której będzie też występować konieczność przeprowadzenia remontów tych urządzeń. Istotą pracy w szczególnych warunkach jest ich szkodliwe oddziaływanie na organizm człowieka, prowadzące do szybszego obniżenia wydolności organizmu. Stan faktyczny stanowiący podstawę dochodzonych uprawnień musi więc opisywać sytuację mieszczącą się w definicji pracy w szczególnych warunkach ujętej w art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, czyli pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagającą wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

W świetle przytoczonych judykatów, za w pełni uprawniony należało uznać pogląd Sądu drugiej instancji, zgodnie z którym prace montażowe i konserwacyjne urządzeń elektroenergetycznych (wymienione w dziale II wykazu A) powinny być ściśle związane z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej, a tym samym wykonywane w przedsiębiorstwie branży energetycznej. Prac wykonywanych przez skarżącego w fabryce mebli, polegających na pracy w rozdzielniach wysokiego i

niskiego napięcia oraz konserwacji transformatorów wysokiego napięcia, poza którymi w ramach swoich obowiązków wykonywał także szereg innych czynności (naprawa narzędzi produkcyjnych), w żadnym razie nie można uznać za narażające na taką samą ekspozycję na czynniki szkodliwe jakim podlegają pracownicy zakładów w branży energetycznej.

Z kolei odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Skarżącego obciążał zatem obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej w związku z § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06, LEX nr 950814), a czego w rozpoznawanej sprawie brak. Należy także zauważyć, że skarżący przede wszystkim zmierza do zakwestionowania ustaleń faktycznych, a kwestie dotyczące ustalonych faktów, nie stanowią przedmiotu kontroli kasacyjnej, w związku z czym opartemu na tej podstawie wnioskowi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania towarzyszą niedopuszczalne motywy (art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2014 r., II UK 158/14, LEX nr 1768887 i powołane tam orzeczenia).

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

